

Täysistunto

Keskiviikko 2.9.2020 klo 14.01—15.27

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan eroamisesta Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä tehdyn sopimuksen oleskeluoikeuksia koskevien eräiden määräysten täytäntöönpanosta

Hallituksen esitys HE 96/2020 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 14/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

14.02 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erosopimuksen soveltamisalaan kuulumisen kannalta on keskeistä, että ne Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaiset, jotka oleskelevat Suomessa ennen siirtymäkauden päättymistä, jatkavat oleskelua myös siirtymäkauden päätyttyä. Siirtymäkauden jälkeen Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten, jotka eivät kuulu erosopimuksen soveltamisalaan, maahantuloon ja maassa oleskeluun sovelletaan kolmannen maan kansalaisia koskevia säännöksiä.

Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota hallituksen esityksestä ilmeneviin...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Purra, ihan hetkinen. — Nyt minä pyydän, että täällä salissa pidetään ne turvavälit. — Olkaa hyvä.

Kiitos, arvoisa puhemies! — Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota hallituksen esityksestä ilmeneviin käsitteisiin ”oleskeluoikeus” ja ”oleskeluasema”. Itse lakiehdotuksen tekstissä on käytetty vain ensin mainittua käsitettä. Erosopimuksessa käytetään saadun selvityksen perusteella lisäksi ilmaisua ”asema”. Valiokunnalle esitetyn tiedon mukaan hallituksen esityksen valmistelussa on pyritty johdonmukaisuuteen, mutta siinä ei ole etenkään lausuntokierroksen jälkeen tehtyjen muutosten jälkeen pystytty täysin pysymään. Esityksen valiokuntakäsittelyn yhteydessä ei kuitenkaan ole ilmennyt, että käytetyt eri ilmaisut johtaisivat jonkin asian väärinymmärtämiseen. Valiokunnan käsityksen mukaan oleskeluoikeus sinänsä ei välttämättä käsitteellisesti sisällä muita oikeuksia. Kun sen sijaan puhutaan oikeusasemasta, siihen saatetaan liittää oleskeluoikeuden myötä myös suoraan tai lain nojalla syntyviä muita oikeuksia. Oleskeluoikeuden saavan oikeudelliseen asemaan kuuluu oleskelun ohella suoraan erosopimuksen nojalla oikeus opiskeluun, työntekoon ja yritystoiminnan harjoittamiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2020 vp

Oleskeluluvan hakemisesta valiokunta korostaa, että on huolehdittava riittävästä ohjeistuksesta, neuvonnasta ja viestinnästä, jotta asianomaiset saavat riittävästi tietoa erosopimuksen mukaisista oikeuksistaan ja osaavat hakea heille kuuluvaa oleskeluoikeutta. Hakemusten käsittelyssä tulee noudattaa sujuvia, avoimia ja yksinkertaisia hallintomenettelyjä, ja kaikenlaista turhaa hallinnollista taakkaa tulee välttää.

Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että valitettaessa korkeimpaan hallinto-oikeuteen asiassa, joka koskee ehdotetun lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua Maahanmuuttoviraston päätöstä, valituslupaperusteet ovat samansisältöiset kuin valitettaessa ulkomaalaislain perusteella korkeimpaan hallinto-oikeuteen unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan oleskelusta. Valiokunta ehdottaa valituslupaperusteet säädettäväksi sisällöltään ulkomaalaislain 196 §:n 4 momenttia vastaaviksi. Muutoin muutoksenhakuun sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta viittaa mietintöön täydentävästi lisäksi hallituksen esityksessä lausuttuun. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna mietinnöstä ilmenevin kannanotoin.

14.06 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Uskaltaudun tässä puhumaan, vaikken ole ihan varma, pystynkö käyttämään oikein näitä hallintovaliokunnan ansiokkaasti erittelemiä käsitteitä ”oleskeluoikeus” ja ”oleskeluasema”.

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan ero Euroopan unionista on vaikutuksiltaan mittava ja aiheuttaa muutostarpeita myös kansalliseen lainsäädäntöömme. Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia asuu Suomessa pysyvästi viitisentuhatta. Heidän oleskeluoikeutensa on perustunut oikeudellisesti Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden periaatteeseen, mutta Yhdistyneen kuningaskunnan erottua Euroopan unionin jäsenyydestä tämän vuoden helmikuun alussa on Suomessa pysyvästi asuvien Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten haettava oleskelulupaa Maahanmuuttovirastosta tai ulkomailla Suomen edustustosta yhdeksän kuukauden kuluessa ensi vuodenvaihteeseen jatkuvan siirtymäkauden päättymisestä. Tämä oleskeluluvan hakemisvelvollisuus kuitenkin koskee vain niitä henkilöitä, joilla ei ole entuudestaan hallussaan pysyvän oleskeluoikeuden osoittavaa asiakirjaa.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että varmistamme tänne kotiutuneiden ja täällä työskentelevien Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten oleskelulupien sujuvan käsittelyn ja Suomessa asumisen lailliset edellytykset. Tällä on ratkaisevan olennainen vaikutus myös työ- ja perhesuhteiden jatkuvuuteen. Samalla tietenkin vastavuoroisesti odotamme ja olettamme, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa asuvat suomalaiset saavat EU-eron jälkeenkin varmistetuksi oleskelu- ja työskentelyoikeutensa.

14.08 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Purra esiteli hyvin tämän mietinnön ja korosti neuvontaa ja tiedotusta, ja kun tämä pitää hakemuksesta tehdä määräaikana, niin todellakin on tärkeätä, että Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaiset ovat tietoisia tästä mahdollisuudesta. Tämä hallituksen esitys on ihan suotava ja kannatettava ja poistaa varmasti epävarmuutta ja epätietoisuutta näiden kansalaisten keskuudesta ja heidän perheenjäsentensä keskuudesta, jotka täällä laillisesti ovat ja haluavat olla myös jatkossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2020 vp

Ehkä tähän loppuun voisi sanoa, että exit aiheuttaa myös paljon ratkaistavia kysymyksiä, jotka sitten täytyy pyrkiä ratkaisemaan, ja tämä on yksi keino tässä ikävässä episodissa.

14.09 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Brexit näkyy monessa, ja vaikutukset ovat varmasti laajoja. On hyvä, että Ison-Britannian kansalaisten oleskelu ja asuminen Suomessa on mahdollistettu tämän siirtymäajan aikana — heitä Suomessa on tuo noin viitisentuhatta — ja toivottavasti myös tämä jatko onnistuu jouhevasti ja sujuvasti. Siinä on kyse kuitenkin suuresta määrästä työntekijöitä ja isosta määrästä heidän lapsiaan, jotka täällä ovat esimerkiksi koulua käyneet.

Se, minkä haluan tässä keskustelussa nostaa esille, on oikeastaan brexitin suuret vaikutukset laajemmin myös yritystoimintaan. Toivon, että myös näissä neuvotteluissa löytyy sellaisia ratkaisuja, että yritysten toimintaedellytykset yli EU-ajan Isoon-Britanniaan voisivat jatkua tulevaisuudessa mahdollisimman jouhevasti.

Iso kysymys tässä brexitissä on myös tietysti kaiken kaikkiaan turvallisuus, joka säteilee myös aina meille Suomeen asti esimerkiksi kansainvälisen terrorismin ja tiedonvaihdon näkökulmasta.

14.10 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä erosopimus korostaa niin sanotun normaalin elämän jatkumista siellä, mihin erosopimuksen soveltamispiiriin kuuluvat ovat asettautuneet.

Arvoisa puhemies! Tällä erosopimuksella mahdollistetaan Euroopan unionin oikeuteen perustuvan oleskeluoikeuden vaihtaminen erosopimuksen mukaiseen oleskeluoikeuteen, mutta sen sijaan se, mikä jää täällä jäsenvaltioissa tarkasti huomioitavaksi, on se, että erosopimuksessa on jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi nämä prosessuaaliset asiat ja se, millä menettelyllä ja missä aikataulussa oleskeluoikeuksia on haettava.

Niin kuin hallintovaliokunnan puheenjohtaja esittelyssään totesi, meillä Suomessa on haluttu varmistaa se, että esimerkiksi tässä valituslupaa noudattavassa prosessissa noudatetaan siis unionin kansalaisen prosessia niiltä osin.

Sitten tämä oleskeluoikeuden ja oleskeluaseman, näitten termien, erottelu tulee hallintovaliokunnan mietinnössä hyvin esille. Luulen, että tällä ei sinällänsä sen itse asian kanssa ole suurtakaan merkityksellistä eroa, mutta aina silloin, kun puhutaan oleskeluoikeudesta, täytyy myöskin muistaa, että on tärkeää huomioida, että Suomessa esimerkiksi asumisperusteinen sosiaaliturva on sentyyppinen, että täytyy täyttää ne ehdot, jotta pystyy tämän Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin tulemaan. Siinä mielessä tämä on yksi niistä kohdista, joissa tämä oleskeluoikeus—oleskeluasema-terminologia on keskeistä.

Arvoisa puhemies! Sinällänsä hallintovaliokunnassa on tehty hyvää työtä asian suhteen ja tarkennettu hallituksen esitystä erityisesti tämän prosessin kohdalta, jossa se rinnastetaan siis unionin kansalaisen prosessiin.

14.12 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Isossa-Britanniassa kohtuullisen pitkään asuneena tämä aihe ja sen inhimilliset vaikutukset tulevat lähelle. Brexithän on monella tapaa ollut inhimilliseltä ja taloudelliselta hintalapultaan kova jo nyt, ennen kuin varsinaisia pahimpia vaikutuksia ollaan ehditty edes nähdä. Mutta tässä vaiheessa on tietysti tärkeää katsoa eteenpäin ja miettiä, miten ainakin niitä pahimpia vaikutuksia saadaan torjuttua, ja tämä toki sitten tulee lopulta meidän jäsenmaiden tehtäväksi. Siksi on ollut hienoa nähdä, että hallintovaliokunta on ollut tässä tarkkana ja kiinnittänyt huomiota siihen, että ei synny

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2020 vp

minkäänlaisia epäselvyyksiä, kun lähdetään määrittelemään sitä, millä reunaehdoilla Ison-Britannian kansalaiset voivat jatkossa Suomessa olla.

Tässä keskustelussa käy hyvin ilmi se, miten monella tapaa, kun puhutaan kansainvälisestä yhteistyöstä, paras arvo saadaan silloin, kun saadaan neuvottelu- ja keskusteluvälit pidettyä hyvinä ja kun kukaan ei lähde noukkimaan rusinoita pullasta. Sehän on monesti paljon vaikeampaa kuin miltä tuo metafora edes kuulostaa. Vapaakaupan kohdalla on itsestään selvää, että jos halutaan vaikkapa välttää tuplatarkastukset ja tarkastaa vaikkapa lääkkeiden turvallisuus yhteen kertaan, niin silloin pitää yhdessä sopia, mitkä ovat ne kriteerit ja menettelyt, joilla se turvallisuus varmistetaan. Jos toinen osapuoli ei ole valmis yhdessä sopimaan, mitkä kriteerit ovat käytössä, niin silloin eteenpäin ei päästä ja kauppa voi pahimmillaan jumiutua, mikä sitten näkyy työllisyydessä ja yritysten tilanteessa vakavasti.

Sama pätee monella tapaa myös tähän kysymykseen vapaasta liikkuvuudesta ja oleskeluoikeuksista. Jossain määrin keskustelujen mittaan on ollut nähtävissä Ison-Britannian konservatiivijohdossa tendenssiä hakea briteille enemmän oikeuksia kuin mitä he ovat vastaisuudessa EU-kansalaisille valmiita antamaan, ja tietysti tällainen yhtälö olisi monella tapaa käytännössä mutta myös periaatteellisesti toimimaton. Siksi tästä tapauksesta onkin hyvä ottaa opiksi. Rusinoita ei voi noukkia pullasta. Kansainvälisen yhteistyön, hyvien neuvotteluvälien ja yhteisten standardien vaaliminen on monella tapaa meidän kaikkien etu, ja nyt pitää yrittää etsiä EU:lle sitä yhteistä tietä eteenpäin, jotta tällaisilta katastrofeilta voidaan välttyä jatkossa — sen lisäksi, että nyt tämän katastrofin vaikutukset minimoidaan sitten kaikin mahdollisin keinoin.

14.15 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Katsoin tänään hallintovaliokunnan mietintöä, ja erittäin ansiokkaasti puheenjohtaja Purran johdolla on tämä muutoksenhakukohta korjattu, mutta huomasin tästä, että asiantuntijakuulemisissa on tullut esille, että hallinto-oikeuslain pykälää, jossa voitaisiin kevennetyssä kokoonpanossa käsitellä myös tämän ryhmän asioita, oli toivottu. Käsitykseni mukaan tämä on ollut esillä myös lainvalmisteluvaiheessa — valiokunnan jäsenet saavat korjata, jos olen saanut vääränlaista käsitystä — ja on hyvin harmillista, että tätä ei silloin lainvalmisteluvaiheessa otettu huomioon, olisi ollut hyvin pienestä muutoksesta kysymys, ja lakivaliokunnan puheenjohtajana olisin mielelläni ottanut lakivaliokuntaan tämän lausunnon. Täällä todetaan, että ei ehditty pyytää. No, ei ehditty, kun ei ollut hallituksen esitykseenkään sellaista laitettu, joten varmaan sali ei ole sitä silloin ymmärtänyt lakivaliokuntaan lähettää. Olisin kysynyt tietysti, jos täällä olisi ministeri paikalla — eivät pääse nyt, ymmärrän sen — onko tähän tulossa muutoksia, kun tämä on kerran tullut asiantuntijakuulemisissa esille.

Meillä on siellä paljon ryhmiä juuri sen takia, että meidän hallinto-oikeudet ovat ruuhkautuneet. Kun esimerkiksi ulkomaalaisasioissa me olemme lakivaliokunnassa kuulleet hallinto-oikeuksia, niin siellä on yli puolet asioista jo näitä maahanmuuttoon liittyviä, johon tämäkin varmaan laskettaneen — tai ainakin oleskelulupaan liittyviä — ja jotka sitten venyttävät käsittelyaikoja. Näissä maahanmuuttoasioissa käsittelyajat ovat olleet keskimäärin viisi kuukautta, kun muissa ryhmissä ne ovat olleet yhdeksän kuukautta, kuten veroon liittyvissä ja sosiaalitoimeen liittyvissä ja lastensuojeluun liittyvissä. Ja nyt oikeastaan lähetän semmoista viestiä, että tuokaa nyt pikaisesti tästä pykälä, niin että saadaan tämäkin sinne kevennetyyn menettelyyn, etteivät hallinto-oikeudet vieläkin enemmän ruuhkaudu. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 106/2020 vp

14.17 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain sen verran, että nyt kun britit jättivät Euroopan unionin, tässä saamme esimerkin siitä, miten monimutkainen prosessi se siellä onkaan sitten jos joku tällaisen päätöksen tekee. Suomen kannaltahan on välttämättömän tärkeää, että yhteys tuonne Brittein saarille säilyy hyvänä ja vahvana, koska se on meidän tärkeä kauppakumppanimme. Se on myös länsimainen demokraattinen oikeusvaltio, jonne yhteyksien säilyttäminen on suomalaisille muutenkin tärkeää. On hyvä, että tämä siirtymäaika hoidetaan tyylikkäästi, niin kuin tässä hallintovaliokunnan mietinnössä on vilpittömästi ja erittäin hyvin onnistuttukin. Ja sitten kun saavutetaan jonain päivänä se lopullinen tilanne — kun kaikki sopimukset ovat Euroopan unionin ja brittien välillä syntyneet, jolloin päästään siihen normaaliin arkiseen työhön sen jälkeen, kun ensi vuosi koittaa — niin toivoisin, että siinä tilanteessa Suomella olisi myös tällaiset mutkattomat, hyvät suhteet tuonne Brittein saarille. Se on meille tärkeä kumppani edelleen, ja uskon, että semmoinen sopimuskanta saadaan syntymään tässä maassa brittien kanssa, että homma pelaa. Uskon kuitenkin, että tässä on vielä monta kantaa siinä kaskessa, ennen kuin saavutetaan hyvä tilanne, mutta uskon, että vilpittömällä yrityksellä siihen pääsemme.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 96/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.